

MECHANISMS OF REHABILITATION AND TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES

E. Tursunaliyeva
Teacher, FarDU

R. Sharofiddinova
Student, FarDU

ANNOTATION

Implementation of the main directions of rehabilitation and rehabilitation of the disabled implies the use of technical means of rehabilitation of the disabled, creation of necessary conditions for the unhindered access of the disabled to social, engineering and transport infrastructure facilities. Also, the article provides information on rehabilitation of disabled people and their families, rehabilitation of disabled people.

Keywords: social work, rehabilitation, technical means, rehabilitation, infrastructure, mechanism of adjustment, international standards.

NOGIRONLIGI BOR SHAXSLARNI REABILITATSIYA QILISH VA MOSHLASHTIRISH MEXANIZMLARI

E. Tursunaliyeva
O'qituvchi, FarDU

R. Sharofiddinova
Talaba, FarDU

ANNOTATSIYA

Nogironlarni reabilitatsiya qilish, sog'lomlashtirishning asosiy yo'nalishlarini amalga oshirish nogironlarni reabilitatsiya qilishning texnik vositalaridan foydalanishni, nogironlarning ijtimoiy, muhandislik, transport infratuzilmasi ob'ektlariga to'siqsiz kirishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishni nazarda tutadi. Shuningdek, maqolada nogironlar va ularning oilalarini reabilitatsiya qilish, nogironlarni reabilitatsiya qilish masalalari bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy ish, reabilitatsiya qilish, texnik vositalar, sog'lomlashtirish, infratuzilma, moshlashtirish mexanizmi, xalqaro standartlar.

KIRISH

Hozirgi kunda Ozbekistonda 700 mingdan ortiq nogironligi bo'lgan shaxslar, shu jumladan, 100 mingdan ortiq 16 yoshgacha nogironligi bo'lgan bolalar istiqomat qilmoqda. BMTning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi Konventsiyasining xalqaro standartlari va talablarini, shuningdek, nogiron so'zi o'rniga nogironligi bo'lgan shaxs atamasidan foydalanishni nazarda tutuvchi Nogironligi bo'lgan shaxslar huquqlari to'g'risidagi Qonun qabul qilinishi

mamlakatimizning yuqoridagi toifaga mansub vakillarining huquq va manfaatlarini ifodalashga xizmat qilmoqdi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashining 46-sessiyasidagi nutqida imkoniyati cheklangan shaxslarning o'z qobiliyatini to'la ro'yobga chiqarish masalalari bo'yicha Mintaqaviy kengash tuzishni taklif etdi Ushbu taklif respublikamizda nogironligi bo'lgan shaxslarning himoyasiga qaratilgan faoliyatlarni yuqori sifatdagi korinishi sifatida ham takidlash mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Jahon sogliqni saqlash tashkilotining hisob-kitoblariga ko'ra, bir milliarddan ortiq odam, ya'ni dunyo aholisining 15% nogironlikning biron bir shakliga ega va nogironlikning ushbu shakllarining atigi 5% tug'ma hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturiga (BMTTD) ko'ra, nogironligi bor odamlarning 80% rivojlanayotgan mamlakatlarda yashaydi. Jahon bankining hisob-kitoblariga ko'ra, dunyodagi eng qashshoq odamlarning 20 foizi nogironlardir.

Nogironligi bo'lgan odamlar dunyodagi eng katta ozchilik hisoblanadilar, ammo boshqa ozchilik guruhlaridan farqli o'laroq, ushbu guruh har doim ochiq a'zoligiga ega: har birimiz baxtsiz hodisa, kasallik yoki qarish natijasida istalgan vaqtda ushbu guruhga a'zo bo'lishimiz mumkin. Shunday qilib, nogironlik inson hayotining bir qismidir. Aksariyat hollarda nogironlik ijtimoiy, iqtisodiy yoki siyosiy omillar, avariya yoki qurolli to'qnashuvlar natijasida kelib chiqadi deb ishoniladi. Endi sog'liqning buzilishiga, xususan, atrof-muhitning ifloslanishiga, OIV / OITS va giyohvandlikka olib keladigan omillar ko'proq. Nogironlik ham rivojlanish muammosidir, chunki bu kambag'allik bilan bog'liqdir: nogironlik qashshoqlik xavfini oshirishi mumkin, qashshoqlik esa nogironlik xavfini oshirishi mumkin. 50% gacha nogironlik holatlarining oldini olish mumkin va ular qashshoqlik bilan bevosita bog'liq.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Nogironlar jismoniy, intellektual va sog'liq bilan bog'liq boshqa imkoniyatlari cheklanganligi sababli, ularning to'laqonli hayoti uchun maxsus jarayonlar va ijtimoiy texnologiyalarni tashkil etishlari kerak bo'lgan jamiyat a'zolari xisblanadi. Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy ish olib borish texnologiyalari ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassisning kasbiy mahoratiga, nogironligi bolgan kishining shaxsiy resurslarini faollashtirishga va qiyin hayotiy vaziyatdan chiqish yo'lga yo'naltirilgan individual texnikaga asoslangan harakatlar ketma-ketligini taklif qiladi. Ijtimoiy ish texnologiyalarini qo'llash natijasi nogironligi bolgan shaxsning oila sharoitida, ijtimoiy va kasbiy faoliyatda to'liq yoki qisman tiklanadi.

Nogironligi bo'lgan odamlar bilan ijtimoiy ish olib borish texnologiyalari tarkibda bir-biridan keskin farq qiladi. Biz ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassisning amaliy ishlarida ko'pincha qo'llaniladigan eng muhimlarini nomlaymiz: ijtimoiy reabilitatsiya texnologiyasi, ijtimoiy moslashuv, ijtimoiy terapiya, ijtimoiy diagnostika va boshqalar.

Nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy reabilitatsiya qilish texnologiya sifatida nogironning ijtimoiy muhitda yashash qobiliyatini tiklashga qaratilgan chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. U ijtimoiy-ekologik yo'nalish, ijtimoiy moslashuv, ijtimoiy-psixologik, ijtimoiy-pedagogik va ijtimoiy-madaniy reabilitatsiyadan iborat.

Nogironligi bo'lgan kishining ijtimoiy moslashuvi texnologiyasi uning individual va guruhiiy xatti-harakatlarini amaldagi me'yorlar va qadriyatlar tizimiga muvofiqlashtirishga qaratilgan. Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy ishning umumiy texnologiyalari orasida ijtimoiy terapiya texnologiyasi alohida ahamiyatga ega. Bu nogironligi bolgan kishining atrof-muhitga kiritilishini ta'minlaydigan ijtimoiy, vizual, musiqiy ijodning texnikasi va texnikasining kombinatsiyasi. Nogironligi bolgan kishining turli xil ijodiy faoliyatda faol ishtirok etishi uning qobiliyatini rivojlantirish yoki kompensatsiya qilish, ijtimoiy mavqegini tenglashtirish yoki oshirishga imkon beradi.

XULOSA

Shunday qilib, nogiron kishining ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy mezonlari hayotning quyidagi toifalari hisoblanadi:

- o'z-o'zini parvarish qilish (odamning fiziologik ehtiyojlarini mustaqil ravishda qondirish, ovqat pishirish, uy sharoitida kunlik ishlarni bajarish, shaxsiy gigiena, kun tartibini rejalashtirish qobiliyati);
- mustaqil harakat;
- yo'naltirish (atrof-muhitni yetarli darajada idrok qilish, vaziyatni baholash, vaqt va joyni aniqlash qobiliyati);
- aloqa (ma'lumotni qabul qilish, qayta ishlash va uzatish orqali odamlar o'rtasida aloqa o'rnatish imkoniyati);

Nogironning ijtimoiy ko'nikmalari aniqlash, ularning shakllanish darajasini aniqlash ijtimoiy diagnostika usullari yordamida amalga oshiriladi: kuzatish, so'rovnomalar, intervyu, yashash sharoitini o'rganish, hujjatlarni tahlil qilish.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining yettinchi yalpi majlisi to'g'risidagi AXBOROT <http://isrs.uz/oz/ozbekiston-yangiliklari/informacia-o-sedmom-plenarnom-zasedanii-senata-olij-mazlisa-respubliki-uzbekistan> (15.05.2021)
2. Prezident Shavkat Mirziyoevning BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashining 46-sessiyasidagi nutqi <https://iiv.uz/uz/news/prezident-shavkat-mirziyoevning-bmt-inson-huquqlari-boyicha-kengashining-46-sessiyasidagi-nutqi> (15.05.2021)
3. Организация Объединенных Наций, 2008, «Координация вопросов инвалидности в повестке дня развития (E/ CN.5/2008/6)»: www.un.org/disabilities/documents/reports/e-cn5-2008-6.doc
4. ООН, 2006, «Некоторые факты об инвалидах», Международная конвенция оправах инвалидов: www.un.org/disabilities/convention/pdfs/factsheet.pdf
5. ВОЗ, «Всемирный доклад об инвалидности»,
6. Аъзамова, З., & Турсуналиева, Э. (2022). РОЛЬ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(10), 740-745.
7. Azamova, Z., & Tursunalieva, E. (2022). Reintegration of Persons Returning from Labor Migration and Their Employment. Zien Journal of Social Sciences and Humanities, 13, 122-126.

8. Tursunalieva, E., & Azamova, Z. (2022). Reintegration of Persons Returning from Labor Migration and Ensuring Their Employment. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 11, 171-175.
9. A'Zamova, Z., & Sharipova, K. (2022). YETIM VA OTA-ONA QARAMOG 'IDAN MAHRUM BO 'LGAN BOLALARNI MAKTABLARDA SIFATLI TA'LIM VA TARBIYA OLISHDAGI MUAMMOLARI. *Research Focus*, 1(2), 301-306.
10. Tursunalieva, E., Rohila, A., Nilufar, E., & Madina, T. (2023). MECHANISMS OF REHABILITATION AND TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 343-346.
11. Tursunalieva, E., & Kubayeva, I. (2023). RISK FACTORS IN RELATIVE ATTITUDE TO CHILDREN. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 347-350.
12. Shahnoza, M., & Umida, D. (2023). SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 2(14), 140-143.
13. Abduraxmonova, M., & A'zamova, Z. (2021). O'zbekistonda pensiya ta'minoti tizimini shakllantirishning muhim jihatlari. *Интернаука*, (7-2), 91-93.
14. Abduraxmonova, M., & A'zamova, Z. (2021). The world in reforming the pension system use of existing pension system models in practice. In *НАУКА СЕГОДНЯ: ВЫЗОВЫ И РЕШЕНИЯ* (pp. 50-51).
15. A'ZAMOVA, Z. A. R. N. I. G. O. R., & FOZILOV, O. VOYAGA YETMAGAN BOLALARNI HUQUQ VA ERKINLIKLARI. *ИНТЕРНАУКА Учредители: Общество с ограниченной ответственностью "Интернаука"*, 91-93.